

OPINIE

EEN EUROPESE ÉN BELGISCHE CRISIS

Het jaar van de vluchteling

02 JANUARI 2016 | Benoit Dhondt

Begin 2015 was het ondenkbaar dat het vluchtelingenverdrag van Genève ooit onder vuur zou komen te liggen. Begin 2016 staan de zaken er helemaal anders voor.

Benoit Dhondt schetst hoe het landschap van asiel en internationale bescherming in een jaar tijd ingrijpend is veranderd.

Overtocht overleefd. Aangekomen in Lesbos. En nu? epa

Wie? Advocaat vreemdelingenrecht aan de balie van Antwerpen, deeltijds praktijkassistent aan het Human Rights Centre (UGent).

Wat? De evolutie in hoe we reageren op de vluchtelingen crisis belooft weinig goeds.

Op 19 april 2015 verdrinken er meer dan 800 personen in een zoveelste schipbreuk op de Middellandse Zee. De internationale verontwaardiging is enorm en daags nadien worden de eerste krijtlijnen uitgezet voor een Europese aanpak om dergelijke tragedies te voorkomen. Europa heeft een beleidsgeschiedenis die zowel mikt op de asielprocedure verstevigen als op ‘illegale’ migratie bannen. Hoewel gezaghebbende studies consequent grensbeveiliging en kunstmatige

risicoverhoging aanwijzen als hoofdoorzaak voor de goed 25.000 mensen die sinds 2000 het leven lieten op weg naar Europa, stelt Europa voor om clandestien reizen nog minder aantrekkelijk te maken door middel van, u raadt het, verhoogde grensbewaking en het bestrijden van mensensmokkel. Als compensatie zou er dan geïnvesteerd worden in een beperkte hervestiging van enkele vluchtelingen en een verdeelmechanisme dat de toestroom vanuit Italië en Griekenland zou moeten kanaliseren. De humanitaire ramp die als katalysator fungeerde voor deze beleidsjiver verdween uit het oog en geen van de voorgestelde maatregelen helpt om toekomstige drama's op de Middellandse Zee te vermijden. Integendeel. Ondertussen blijft in het Europese kortetermijngeheugen enkel nog vaag de notie over dat er een crisis met vluchtelingen is en dat er dringend iets aan hun aantal gedaan moet worden.

In juni kondigt Hongarije aan een hek te bouwen op de Servische grens. Het schakelt daarvoor dwangarbeiders in. Twee maanden later sluit Hongarije een treinstation en richt het tijdelijke, volstrekt mensonwaardige kampen in.

Begin september brengt de foto van Aylan Kurdi heel eventjes verwarring en bijna herinnert Europa zich dat het net dit was wat men wou voorkomen. Enkele dagen later is de foto uitgecirkuleerd en neemt het kortetermijngeheugen het weer over. Duitsland, Oostenrijk, Slowakije en Nederland voeren tijdelijke grenscontroles in. Macedonië sluit met gewelddadig politieoptreden de grens met Griekenland en heel wat families komen vast te zitten. Hongarije maakt van grensoverschrijding een misdrijf dat via snelrecht bestraft wordt. Ook Oostenrijk en Slovenië richten met prikkeldraad versterkte grenshekken op. Servië en Kroatië sluiten de grenzen voor iedereen die niet direct uit oorlogsgebied komt. Duizenden komen vast te zitten in niemandsland. Slowakije kondigt aan geen niet-christelijke vluchtelingen te willen. In Nederland zijn er gewelddadige protesten tegen de komst van asielzoekers. Opvangcentra in Duitsland en in Zweden worden aangevallen en in brand gestoken. In Griekenland vallen gemaskerde mannen, vermoedelijk leden van het fascistische Gouden Dageraad, aankomende bootjes aan.

Eind november. Europa sluit een akkoord met Turkije. In ruil voor geld en visumvrijstellingen wordt voortaan keihard opgetreden tegen asielzoekers. De Europese Volkspartij wil de vluchtelingenconventie herzien. De Bulgaarse grenswacht schiet een Afghaanse kandidaat-vluchteling dood. Amnesty International rapporteert dat Turkije op enorme schaal de rechten van vluchtelingen schendt en Syriërs terug naar oorlogsgebied drijft. Beleidsmakers vinden het rapport een teken dat Turkije meewerkt. In Denemarken stelt de regering voor de juwelen en persoonlijke bezittingen van asielzoekers in beslag te nemen. De VN-Vluchtelingenorganisatie tikt Hongarije in december op de vingers, omdat vluchtelingen in een campagne worden voorgesteld als criminelen, terroristen en vreemde bezetters.

En in België

Europa is België niet, hoor ik u denken. En terecht. Maar ook bij ons wil de grootste partij van het land de vluchtelingenconventie herzien en Syriërs zonder onderzoek terug naar Turkije drijven. De sociaal-democratische oppositie reageert door akkoord te gaan met de beperking in de tijd van de vluchtelingenstatus. Er wordt geopperd om kindergeld voor vluchtelingen tot een vierde te herleiden. Kandidaat-vluchtelingen moeten op eer verklaren de verplichtingen van de Belgische staat na te leven. De Belgische staat slaagt er evenwel niet in om te voldoen aan de internationale verplichting om in opvang te voorzien. Het aantal asielregistraties wordt ondertussen kunstmatig

laag gehouden om asielzoekers te ontmoedigen en het recht op opvang te bemoeilijken. De bevoegde staatssecretaris vindt het nodig om niet één, niet twee, maar drie brieven met desinformatie te richten aan potentiële asielzoekers om hen af te schrikken. In een televisiedebat schrijft de voorzitter van de grootste partij van België de beslissingen van de onafhankelijke asiendienst op zijn conto. Sommige gemeenten zetten overlastpolitie in tegen asielzoekers. Het doen en laten van asielzoekers moet in logboeken worden bijgehouden en ze krijgen een verhoogde identificatieplicht. Een jonge Afghaan die zijn basisrecht op opvang juridisch afdwingt, wordt onmiddellijk gearresteerd en opgesloten. De advocaat die hem bijstond, wordt door een deel van de bevolking voor volksverrader versleten. De bevoegde staatssecretaris vindt het verdacht dat juridische bijstand zo vlot verleend wordt aan niet-geregistreerde asielzoekers en trekt de beroepseer van advocaten gespecialiseerd in vreemdelingenrecht met enkele kunstgrepen in twijfel. Honderden minderjarige asielzoekers slapen op straat. Op hetzelfde moment wordt de financiering van het Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen, een onmisbare organisatie gespecialiseerd in juridische hulpverlening, na een halve eeuw stopgezet. De bevoegde staatssecretaris en zijn partijvoorzitter werpen geregeld op dat het verbod op mensonwaardige behandeling, de hoeksteen van de mensenrechten, wereldvreemd geïnterpreteerd wordt door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg, en dat bij een botsing tussen volksconsensus en recht, de vermeende consensus zou moeten prevaleren. Op 18 december keurt het parlement een wet goed waardoor de Syriërs die al vijf jaar onder waanzinnige gruwel gebukt gaan, langer in ontbering moeten wachten op de gezinshereniging waar ze recht op hebben en dat, als ze eenmaal erkend zijn als vluchteling, hun verblijfsrecht wordt beperkt, zodat ze toch altijd een beetje onzeker blijven over wie ze zijn en waar ze thuis horen.

Hedendaags fascisme

Dit was 2015. Het jaar waarin minister van Justitie Koen Geens (CD&V) zich liet ontvallen dat zijn favoriete boek *De wereld van gisteren* van Stefan Zweig is. Ik kan begrijpen waarom. Zweig schetst daarin meesterlijk een zelfgenoegzaam Europa dat moreel verkrumelt, maar dat zelf nog niet beseft. Het is een Europa dat zwelgt in vooruitgangsoptimisme, maar blind blijft voor de lange schaduw van het oprukkende fascisme. Zweig eindigt zijn boek in februari 1942. De dag nadien pleegt hij zelfmoord, moe van de ontheemding en het verlies aan menselijke waardigheid. Van de vernietigingskampen had hij toen nog niet gehoord. Zoals de Nederlandse schrijver en filosoof Rob Riemen in 2010 in zijn essay over het fascisme al opmerkte moet het hedendaagse fascisme niet vergeleken worden met waar het 20ste-eeuwse fascisme op is uitgelopen, maar met hoe het begon.

Deze vluchtelingencrisis zal voorbijgaan, maar onze reactie erop niet. Het is die reactie die ons voor de komende decennia zal definiëren.